

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
**“МІЖНАРОДНІ РОЗРАХУНКИ
І ВАЛЮТНІ ОПЕРАЦІЇ”**
(для спеціалістів)

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2010

Підготовлено доцентом кафедри банківської та страхової справи
І. Я. Софіщенко

Затверджено на засіданні кафедри банківської та страхової справи
(протокол № 11 від 15.02.06)

Перезатверджено на засіданні кафедри банківської та страхової справи
(протокол № 9 від 19.03.09)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Софіщенко І. Я. Навчальна програма дисципліни “Міжнародні розрахунки і валютні операції” (для спеціалістів). — К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2010. — 15 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни “Міжнародні розрахунки і валютні операції”, питання для самоконтролю, варіанти контрольних робіт, а також список літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП), 2010
© ДП «Видавничий дім «Персонал», 2010

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Предметом курсу “Міжнародні розрахунки і валютні операції” є сукупність відносин суб’єктів міжнародних економічних відносин у сфері міжнародних розрахунків і валютних операцій.

Мета курсу — вивчення сукупності умов і принципів міжнародних розрахунків і валютних операцій та набуття вмінь їх здійснювати.

Після вивчення курсу студенти зможуть опанувати:

- особливості умов міжнародних розрахункових операцій;
- особливості форм міжнародних розрахунків;
- види банківського фінансування міжнародних розрахунків;
- особливості формування валютного курсу, фактори курсоутворення на валютному ринку;
- особливості здійснення валютних операцій на спот і форвардному ринку валют;

а також набуття таких навичок:

- визначати вплив валютного курсу на експортно-імпорتنі можливості країни;
- обчислення паритетного співвідношення курсів валют, крос-курсів, форвардних курсів;
- порівнювати витрати з альтернативних способів фінансування міжнародних розрахунків;
- визначати відповідну до умов зовнішньоекономічної діяльності форму розрахунків;
- використовувати різні способи страхування валютних ризиків.

Викладення курсу базується на знаннях, здобутих під час вивчення дисциплін “Гроші та кредит”, “Міжнародні економічні відносини”, “Міжнародна економіка”, які будуть корисними при вивченні подальших курсів (“Менеджмент ЗЕД”, “Ризики у зовнішньоекономічній діяльності”).

Поточний контроль засвоєного матеріалу здійснюється протягом практичних занять, індивідуальних співбесід, кінцевий контроль з дисципліни — залік.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни

“МІЖНАРОДНІ РОЗРАХУНКИ І ВАЛЮТНІ ОПЕРАЦІЇ”

№ пор.	Назва змістового модуля і теми
1	Змістовий модуль I. Міжнародні розрахунки
2	Міжнародна платіжна система та міжнародні розрахунки
3	Особливості документообігу в операціях з міжнародних розрахунків
4	Документарні та недокументарні форми розрахунків
5	Фінансування міжнародних розрахунків
6	Змістовий модуль II. Валютні операції
7	Валютний ринок: структура і принципи організації
8	Види валютних операцій і техніка їх здійснення
9	Регулювання валютних операцій в Україні
10	Управління валютними ризиками в ЗЕД
Разом годин: 108	

ЗМІСТ
дисципліни

“МІЖНАРОДНІ РОЗРАХУНКИ І ВАЛЮТНІ ОПЕРАЦІЇ”

Змістовий модуль I. Міжнародні розрахунки

Тема 1. Міжнародна платіжна система та міжнародні розрахунки

Міжнародна платіжна система. Роль банків у міжнародних розрахунках. Міжбанківські кореспондентські відносини. Система СВІФТ і принципи її функціонування в міжнародних розрахунках.

Поняття і види міжнародних розрахунків. Принципи організації міжнародних розрахункових операцій. Інструменти платежу. Способи платежів. Форми платежів.

Валютно-фінансові та платіжні умови міжнародних контрактів як основа міжнародних розрахункових операцій. Валюта ціни і валюта платежу. Умови платежу.

Ризики в зовнішньоекономічній діяльності та їх урахування в міжнародних розрахунках. Принципи вибору форм міжнародних розрахунків суб'єктами ЗЕД.

Вартість міжнародних розрахунків. Принципи оцінювання ефективності міжнародних розрахунків.

Регулювання міжнародних розрахункових операцій в Україні.

Література [1; 2; 4–12]

Тема 2. Особливості документообігу в операціях з міжнародних розрахунків

Правила ІНКОТЕРМС і базові умови постачання в міжнародній комерційній діяльності підприємств. Види документів, які використовуються при міжнародних розрахунках. Комерційні документи. Фінансові документи. Транспортні документи. Страхові документи.

Особливості оформлення та руху документів при здійсненні міжнародних розрахунків.

Документообіг при відкритті валютних рахунків підприємством суб'єктом ЗЕД.

Література [1; 2; 4–9]

Тема 3. Документарні та недокументарні форми розрахунків

Особливості використання у міжнародній комерційній діяльності основних форм розрахунків. Авансові платежі. Платіж за відкритим рахунком. Банківський переказ.

Техніка здійснення розрахунків з використанням чеків. Витрати учасників розрахункової операції чеками. Одноманітний закон про чеки.

Техніка здійснення розрахунків з використанням векселів. Одноманітний закон про векселі. Витрати учасників розрахункової операції з використанням векселів.

Техніка здійснення розрахунків з використанням пластикових карток. Переваги та недоліки використання недокументарних форм у міжнародних розрахунках.

Документарний акредитив, його види та форми. Основні складові операції з розрахунків документарним акредитивом: узгодження умов, відкриття та виконання. Акредитивне доручення. Уніфіковані правила і звичаї для документарних акредитивів (публікація МТП № 500 від 1993 р.). Переваги та недоліки використання документарного акредитива в міжнародних розрахунках. Витрати учасників розрахункової операції з використанням акредитивів.

Документране інкасо, його види і форми. Основні складові операції з розрахунків документраним інкасо. Витрати учасників розрахункової операції з використанням інкасо. Уніфіковані правила для документарних інкасо (публікація МТП № 347 від 1979 р.).

Література [1; 5; 11]

Тема 4. Фінансування міжнародних розрахунків

Роль кредиту при здійсненні міжнародних розрахунків, його види і зв'язок з умовами платежу.

Види банківського кредиту та організація кредитування розрахунків за імпортом. Особливості кредитування на основі векселя. Особливості кредитування на основі акредитива.

Особливості кредитування розрахунків на основі банківських кредитних ліній.

Види банківського кредиту та організація кредитування розрахунків при експорті.

Операції експортного факторингу. Принципи визначення вартості факторингу.

Операції експортного форфейтингу. Принципи визначення вартості форфейтингу.

Операції експортного лізингу. Особливості розрахунків лізингових платежів та ефективності лізингової угоди для банку.

Банківські гарантії та особливості їх використання в операціях міжнародних розрахунків. Типи і види банківських гарантії. Загальні принципи та правове забезпечення банківських гарантії.

Література [1; 2; 4–12]

Змістовий модуль II. Валютні операції

Тема 5. Валютний ринок: структура і принципи організації

Сутність валютного ринку та його функції. Учасники валютного ринку та їх функції.

Особливості організації біржової торгівлі валютою. Принципи формування валютного курсу на валютній біржі. Біржові посередники та їх роль у функціонуванні валютної біржі.

Позабіржовий валютний ринок. Принципи формування валютного курсу на позабіржовому ринку.

Особливості організації валютного ринку в Україні. Регулювання валютного ринку в Україні.

Література [1–11; 28; 29; 31]

Тема 6. Види валютних операцій і техніка їх здійснення

Сутність, види валютних операцій.

Котирування валют. Курси покупця і продавця. Крос-курси та їх розрахунки. Валютна позиція. Дата валютування.

Техніка укладення угод на ринку поточних конверсійних операцій. Валютні операції на умовах спот. Фактори, що впливають на курси спот.

Сутність і цілі форвардних контрактів. Форвардний курс, принципи його формування і фактори, що впливають на його динаміку. Валютування форвардних контрактів. Види форвардних контрактів. Форвардні крос-курси. Витрати за форвардною угодою.

Операції з валютними ф'ючерсами. Особливості функціонування ф'ючерсного ринку. Система маржі.

Організація торгівлі опціонними контрактами та система маржі. Операції з опціонами на валюту.

Валютні свопи і практика укладення угод своп.

Спекулятивні операції на валютних ринках.

Література [1–11; 28; 29; 31]

Тема 7. Регулювання валютних операцій в Україні

Органи валютного регулювання, їх повноваження. Права та обов'язки учасників валютного ринку. Принципи валютного регулювання в Україні. Документообіг при здійсненні валютних операцій на вітчизняному валютному ринку.

Види штрафів і санкцій при порушенні валютного законодавства.

Основні нормативні документи з регулювання валютних операцій в Україні.

Література [1–11; 28; 29; 31]

Тема 8. Управління валютними ризиками в ЗЕД

Поняття валютного ризику, який супроводжує валютні операції. Класифікація валютних ризиків. Загальні підходи до управління валютними ризиками. Оцінка валютного ризику. Стратегії управління ризиком.

Вибір методів страхування валютного ризику.

Література [1; 2; 5; 32; 33]

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Міжнародна платіжна система.
2. Поняття і види міжнародних розрахунків.
3. Принципи організації міжнародних розрахункових операцій.
4. Валютно-фінансові та платіжні умови міжнародних контрактів як основа міжнародних розрахункових операцій.
5. Умови платежу.
6. Ризики в зовнішньоекономічній діяльності та їх урахування в міжнародних розрахунках.
7. Роль банків у міжнародних розрахунках.
8. Система СВІФТ і принципи її функціонування в міжнародних розрахунках.
9. Умови відкриття, ведення та закриття валютних рахунків.
10. Регулювання міжнародних розрахункових операцій в Україні.
11. Правила ІНКОТЕРМС і базові умови постачання.
12. Види документів, які використовуються при міжнародних розрахунках.
13. Особливості оформлення та руху документів при здійсненні міжнародних розрахунків.
14. Комерційні документи.
15. Фінансові документи.
16. Транспортні документи.
17. Страхові документи.
18. Особливості використання в міжнародній сфері основних форм розрахунків.
19. Авансові платежі.
20. Платіж за відкритим рахунком.
21. Банківський переказ.
22. Розрахунки з використанням чеків.
23. Розрахунки з використанням векселів.
24. Розрахунки з використанням пластикових карток.
25. Переваги та недоліки використання недокументарних форм у міжнародних розрахунках.
26. Документарний акредитив, його види і форми.
27. Основні складові операції з розрахунків документарним акредитивом: узгодження умов, відкриття та виконання.
28. Акредитивне доручення.
29. Переваги та недоліки використання документарного акредитива в міжнародних розрахунках.

30. Документарне інкасо, його види і форми.
31. Основні складові операції з розрахунків документарним інкасо.
32. Роль кредиту при здійсненні міжнародних розрахунків, його види та зв'язок з умовами платежу.
33. Види банківського кредиту та організація кредитування розрахунків за імпортом.
34. Особливості кредитування на основі векселя.
35. Особливості кредитування на основі акредитива.
36. Особливості кредитування розрахунків на основі банківських кредитних ліній.
37. Види банківського кредиту та організація кредитування розрахунків при експорті.
38. Операції експортного факторингу.
39. Принципи визначення вартості факторингу.
40. Операції експортного форфейтингу.
41. Принципи визначення вартості форфейтингу.
42. Операції експортного лізингу.
43. Особливості розрахунків лізингових платежів та ефективності лізингової угоди для банку.
44. Банківські гарантії та особливості їх використання в операціях міжнародних розрахунків.
45. Типи та види банківських гарантій.
46. Загальні принципи та правове забезпечення банківських гарантій.
47. Особливості організації біржової торгівлі валютою.
48. Принципи формування валютного курсу на валютній біржі.
49. Біржові посередники та їх роль у функціонуванні валютної біржі.
50. Позабіржовий валютний ринок.
51. Принципи формування валютного курсу на позабіржовому ринку.
52. Сутність, види валютних операцій.
53. Котирування валют.
54. Курси покупця і продавця.
55. Крос-курси та їх розрахунки.
56. Валютна позиція.
57. Інформаційне забезпечення операцій на валютних ринках.
58. Особливості організації валютних ринків в Україні.
59. Регулювання валютного ринку в Україні.

60. Валютна позиція та принципи її регулювання.
61. Позабіржовий ринок операцій в іноземній валюті.
62. Сутність, види та цілі конверсійних операцій.
63. Валютні операції на умовах спот.
64. Фактори, що впливають на курси спот.
65. Дата валютування та її визначення.
66. Практика укладення угод на ринку поточних конверсійних операцій.
67. Регулювання валютних операцій спот.
68. Сутність і цілі форвардних контрактів.
69. Форвардний курс, принципи його формування і фактори, що впливають на його динаміку.
70. Валютування форвардних контрактів.
71. Види форвардних контрактів.
72. Витрати з форвардною угодою.
73. Валютні свопи і практика укладення угод своп.
74. Операції з валютними ф'ючерсами.
75. Особливості функціонування ф'ючерсного ринку.
76. Система маржі в операціях із валютними ф'ючерсами.
77. Організація торгівлі опціонними контрактами та система маржі.
78. Операції з опціонами на валюту.
79. Спекулятивні операції на валютних ринках.
80. Органи валютного регулювання та їх повноваження.
81. Права та обов'язки учасників валютного ринку.
82. Принципи валютного регулювання в Україні.
83. Документообіг при здійсненні валютних операцій на вітчизняному валютному ринку.
84. Види штрафів і санкцій при порушенні валютного законодавства.
85. Основні нормативні документи з регулювання валютних операцій в Україні.
86. Поняття валютного ризику, який супроводжує валютні операції банку.
87. Загальні підходи до управління валютними ризиками банку.
88. Оцінка валютного ризику.
89. Стратегії управління ризиком.
90. Вибір методів страхування валютного ризику.

ВАРІАНТИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

Варіант 1

1. Банки та їх функції при здійсненні міжнародних розрахунків.
2. Вексель у системі міжнародних розрахунків.
3. Задача.

Варіант 2

1. Умови здійснення міжнародних розрахунків.
2. Валютні операції на ринку спот: види та умови здійснення.
3. Задача.

Варіант 3

1. Операції купівлі валюти під експортно-імпортні контракти на міжбанківському валютному ринку.
2. Лізінг у фінансуванні зовнішньоекономічної діяльності.
3. Задача.

Варіант 4

1. Основні форми міжнародних розрахунків: документарні та не-документарні.
2. Порядок відкриття та закриття валютних рахунків.
3. Задача.

Варіант 5

1. Визначення та основні види документарних інкасо.
2. Операції з валютними ф'ючерсами та валютними опціонами.
3. Задача.

Варіант 6

1. Банківські гарантії при міжнародних розрахунках.
2. Методи управління валютним ризиком.
3. Задача.

Варіант 7

1. Банківське кредитування розрахунків за експортом.
2. Операції своп на валютному ринку.
3. Задача.

Варіант 8

1. Валютна позиція, її види та принципи управління валютною позицією.
2. Загальна схема операції розрахунку з використанням документарного акредитива.
3. Задача.

Варіант 9

1. Інструменти здійснення розрахунків: чеки та векселі.
2. Розрахунки в іноземній валюті на території України.
3. Задача.

Варіант 10

1. Банківське кредитування розрахунків за імпортом.
2. Стратегії хеджування валютного ризику.
3. Задача.

Варіант 11

1. Факторинг у кредитуванні зовнішньоекономічної діяльності.
2. Операції на міжбанківському ринку депозитів у валюті.
3. Задача.

Варіант 12

1. Форфейтинг у кредитуванні зовнішньоекономічної діяльності.
2. Валютні операції з форвардними контрактами.
3. Задача.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

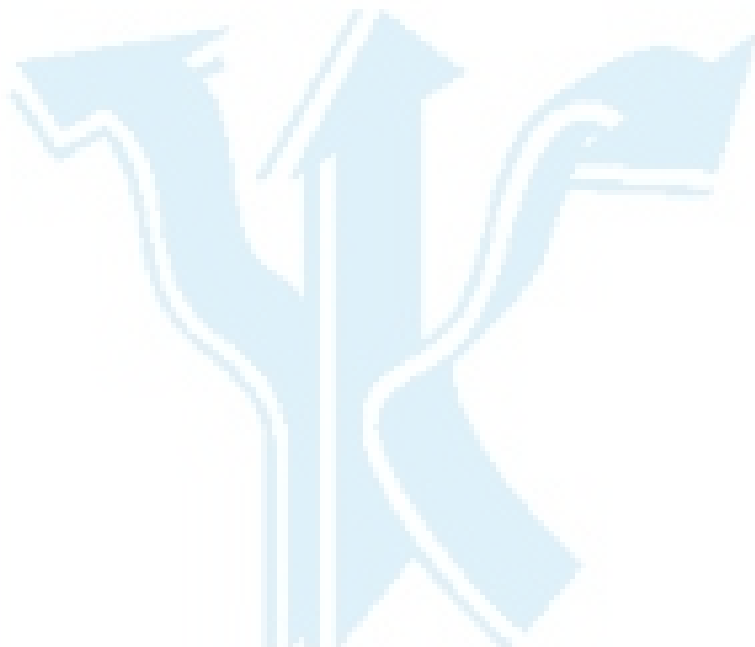
1. Закон України “Про банки та банківську діяльність” від 07.12.2000.
2. Закон України “Про Національний банк України”.
3. Закон України “Про платіжні системи та переказ грошей в Україні” від 05.04.01.
4. Закон України “Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті” від 23.09.94.
5. Декрет КМУ “Про систему валютного регулювання і валютного контролю” від 19.03.93 № 15-93.
6. Класифікатор іноземних валют Національного банку України.

7. *Інструкція НБУ “Про відкриття банками рахунків у національній та іноземній валюті” № 127: Затв. постановою Правління НБУ від 18.12.98.*
8. *Правила здійснення операцій по купівлі та продажу іноземної валюти на Український міжбанківський валютний біржі.*
9. *Уніфіковані правила та звичаї для документарних акредитивів. Публікація МТП № 500 від 1993 р.*
10. *Уніфіковані правила та звичаї для документарних інкасо. Публікація МТП № 347 від 1979 р.*
11. *Банковско-финансово-правовой словарь-справочник. — К.: А.С.К., 1998.*
12. *Міжнародні розрахунки та валютні операції / За ред. М. І. Савлука. — К., 2002.*
13. *Лисенков Ю. М., Педь И. В. Расчеты во внешней торговле. — К., 2003.*
14. *Міжнародні фінанси / За ред. О. І. Рогача. — К., 2003.*
15. *Боринець С. В. Міжнародні фінанси. — К., 2000.*
16. *Михайлов Д. М. Международные расчеты и гарантии. — М.: ФБК-Пресс, 1998.*
17. *Управління валютними ризиками. — К., 1998.*
18. *Ющенко В. А., Мищенко В. І. Валютне регулювання. — К., 1999.*

Додаткова

19. *Шмырева И. Н. и др. Международные валютно-кредитные отношения. — СПб.: Питер, 2002.*
20. *Международные валютно-кредитные и финансовые отношения / Под ред. Л. Н. Красавиной. — М., 2000. — 569 с.*
21. *Основы международных валютно-финансовых и кредитных отношений. — М.: ИНФРА-М, 1998. — 432 с.*
22. *Максимо Енг. Международные финансы. — М., 1999.*
23. *Носкова М. Я. Международные валютно-кредитные отношения. — М., 1995. — 208 с.*
24. *Хэррис Дж. Мэнвилл. Международные финансы. — М., 1996. — 292 с.*
25. *Ачкасов А. И. Типы валютных операций и другие виды сделок на международных денежных рынках. — М., 1994. — 63 с.*
26. *Валютно-финансовые условия внешнеторговых контрактов: Метод. рек. / Сост. В. В. Коротков. — СПб., 1992. — 47 с.*

27. *Буренкин А. Н.* Фьючерсные, форвардные и опционные рынки. — М., 1995. — 240 с.
28. *Вейсвеллер Руди Арбитраж.* Возможности и техника операций на финансовых и товарных рынках. — М., 1994. — 204 с.
29. *Практикум по биржевым играм и финансовой деятельности западных банков / Под ред. А. А. Кузнецова и др.* — М., 1994 — 224 с.

МАУП

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Тематичний план дисципліни	
“Міжнародні розрахунки і валютні операції”	4
Зміст дисципліни	
“Міжнародні розрахунки і валютні операції”	4
Питання для самоконтролю.....	8
Варіанти контрольних робіт	11
Список літератури.....	12

Відповідальний за випуск *Ю. В. Нешикуренко*
Редактор *Т. М. Тележенко*
Комп'ютерне верстання *Г. В. Макуха*

Зам. № ВКЦ-4622

Формат 60×84/16. Папір офсетний.
Друк ротатійний графаретний. Наклад 50 пр.

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП

ДП «Видавничий дім «Персонал»
03039 Київ-39, просп. Червонозоряний, 119, літ. XX

*Свідцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи ДК № 3262 від 26.08.2008*